

VJEROUČITELJI I ODGOJITELJI

Bilješke o predratnim splitskim vjeroučiteljima

Zdravko Mužinić

U početku školske godine kad, nakon dugog prekida, vjeronauk ponovno ulazi u naše škole, neće možda biti na odmet da se prisjetimo predratnih splitskih vjeroučitelja, mahom dobrih odgojitelja, široko obrazovanih ljudi, učitelja koji su nas ne samo učinili nego i odgajali u višem smislu, tj. ucjepljivali u naše duše pojmove dobrote i plemenitosti. Mnogi od njih nam bijahu ne samo učitelji nego gotovo i očevi; susretljivo su nam priskakali u pomoć u našim dječjim i mladenačkim krizama. Mladen Alajbeg, dr. Miro Matijaca, dr. Urban Krizomali, dr. Antun Pilepić, dr. Čiro Banić, Rafael Radica, Drago Bosiljevac, Niko Matulić... samo su neki u nizu poznatih splitskih predratnih vjeroučitelja. Neki su od njih predavali u osnovnoj a neki u srednjoj školi; štoviše, neki su bili i profesori u Teologiji, a zauzimali su i ugledna mjesta u crkvenoj hijerarhiji; tako je Banić, npr., postao šibenski biskup, Krizomali trogirski opat, više njih bili su kanonici (Alajbeg, Matijaca, Pilepić, Banić...), Alajbeg je bio dugo godina istaknuti župnik stolne crkve sv. Duje... Neki su se istakli na karitativnom polju; više njih se ogledalo i na području publicistike, pa i znanosti (Alajbeg, Matijaca, Pilepić i dr.).

O najpopularnijem splitskom vjeroučitelju MLADENU ALAJBEGU (1899—1964), dugogodišnjem profesoru Klasične gimnazije, ne treba posebno govoriti, jer je vrlo poznat; o njemu je napisana i monografija. Riječ je ne samo o dobrom nastavniku nego i o vrlo obrazovanom intelektualcu. Na predavanjima gradivo je uvijek povezivao s primjerima iz suvremenog života, posebno života mladih, a kako je imao izraziti afinitet prema književnosti, pri tome je često pozivao u pomoć i literaturu. Bio je izvanredan govornik, drag i simpatičan čovjek. Ne treba posebno isticati da je bio i brižan otac svojim đacima pa je bez premissljanja pritjecao u pomoć, čak i u materijalnim neprilikama. Učrtao je snažne brazde u duše svojih odgajanika i ostao u živom sjećanju generacija učenika koji su mu se tijekom života obraćali, kako u trenucima radosti, tako u časovima nevolja i neprilika, i u času smrti; (ušao je i u umjetničku literaturu: toplo ga evocira u svojim zapisima npr. Ivan Raos). Bio je, ponovimo, i nesvakidašnji župnik stolne crkve; svojom je sugestivnom riječju privlačio ljude, posebno nedjeljom u 12 sati. Kao ispovjednik mnogima je olakšao dušu. Autor je izuzetne knjižice *ure klanjanja* »Moj razgovor s Isusom«; evo jednog citata: »Ljubav je riječ koja sama sebe objavljuje, ne da se sakriti: tu je tajna i razlog objave Božje. Ljubav hoće da se upriliči ljubljenoj: u tome je tajna *Utjelovljenja* Sina Božjega. Radi nas ljudi utjelovio se i postao čovjek. Ljubav hoće da živi uz ljubljenoga: u tome je tajna *Euharistije*. — 'Naslada je moja biti sa sinovima ljudskim.' Ljubav je ujedinjenje, poistovjetovanje s ljubljenim: to je tajna sv. *Pričesti*. 'Tko blaguje moje Tijelo i pije moju Krv, ostaje u meni i ja u njemu.' Ljubav hoće da vječno uživa u zajednici s ljubljenim: u tome je tajna *raja*...«

Vrlo dobar vjeroučitelj bio je i MIROSLAV MATIJACA (1885—1963), službu je vršio u »Drž. muškoj realnoj gimnaziji«. Njegova će vrijednost najbolje doći do izražaja ako ga usporedimo s drugim vjeroučiteljem iste škole prof. Tomom Karmelićem. Prof. Karmelić je bio dobar profesor i dobar čovjek (bavio se privatno matematikom pa bi nam i to često pokazivao); don Miro je bio još bolji profesor i pedagog. Doktor filozofije i kanonskog prava, profesor i rektor Teologije, izvanredno učen čovjek, pisac i znanstvenik, don Miro se znao spustiti na našu razinu i približiti nam stvari koje je predavao, a kako je uz to imao i odličnu dikciju i govorio lijepim književnim jezikom, savršenom akcentuacijom, slušali smo ga, tako reći, otvorenih usta. Slušali su ga pažljivo, sjećam se, i učenici koji su koketirali s boljševizmom, a pričalo se da u nekim razredima na njegovim satima ostaju i pravoslavni — da čuju

nešto pametno. Njegova predavanja iz liturgije o crkvnim stilovima i crkvenim obredima u trećem razredu bjehu uzorna metodička ostvarenja i teško bi se o tim stvarima moglo ljepše govoriti. No s istim nam je žarom i uspjehom približavao i teže gradivo iz dogmatike, moralke, crkvene povijesti i slično. Blag čovjek, kakav je bio, nikada nije dizao glas. Učio nas je, dakako, ne samo vjeri nego i potrebi da budemo dobri, da prevladavamo zlo u sebi. I još samo jedan detalj koji je najbolje otkrivao njegovu dobru i širokogrudnu dušu. Za razliku od don Tome koji je na tome inzistirao, prof. Matijaca nije zahtijevao da moramo dolaziti na nedjeljnu misu nego: ako hoćemo... I, naravno, svi smo uglavnom dolazili.

YOSHIN OGATA U KRAJU SIKSTA V.

Uz dodjelu nagrade »Pericle Fazzini« za suvremenu skulpturu«

Petar Zdravko Blajić

Komunalna uprava turističkog gradića Grottammare u Italiji pametno je, na dugi rok, iskoristila činjenicu da je u njihovu mjestu rođen možda najveći suvremeni, prije četiri godine preminuli, talijanski kipar *Pericle Fazzini* (najpoznatije mu je djelo *Uskrsnuće* u vatikanskoj dvorani za svećane papinske audijencije). Dovala je do ostvarenja da se osnuje nacionalna nagrada »Pericle Fazzini« za suvremenu skulpturu, da se promocija nagrađenoga održi u njihovu mjestu, da nagrađeni priredi također u njihovu mjestu svoju antologijsku izložbu i da dio izloženih predmeta ostane u trajnom vlasništvu Centra za dokumentaciju u Grottammare.

Godine 1990, koncem rujna, komisija u sastavu najuglednijih talijanskih umjetnika i povjesničara umjetnosti (Florindo De Santi, Luigi Lambertini, Claudio Spadoni i Carlo Meloni) proglasila je pobjednikom drugog natječaja »Pericle Fazzini« japanskog umjetnika, kipara *Yoshina Ogatu*. Prije njega nagradu je dobila *Fulvia Ligi*.

Dobitnik spomenute nagrade Ogata, iako je već stekao međunarodni ugled, u nas je gotovo posve nepoznat, zato evo nekoliko osnovnih podataka. Yoshin Ogata rodio se je 18. studenoga 1948. u gradu Miyakonoju, blizu Tokija. Studirao je na akademiji »Belle Arti« u Firenci kod profesora Oscara Gallo i Emilija Greco; bio je na specijalizaciji u Breri kod profesora Messina te u Rimu i Carrari. Ogata danas živi u gradiću Ortonovo kod La Spezie, a predaje i ima atelje u Carrari. Za mjesto svoga življenja i djelovanja izabrao je, dakle, ovaj Japanac talijansku Toskanu, točnije onaj povijesni trokut u kojemu se nalaze najpoznatiji kamenolomi kamena i mramora: Carrara, Massa i Pietrasanta. Izlagao je u Italiji, Japanu, Londonu, Sjedinjenim Državama i Meksiku. Svaka njegova izložba pobudila je kod publike izuzetno zanimanje, a od stručne kritike bila je ocijenjena visokom ocjenom. Za ovogodišnju nagradu »Pericle Fazzini« imao je ozbiljnih konkurenata.

Na antologijskoj izložbi u Grottammare u dvorani Kursaal, čiju je postavu nadzirao sam autor, izloženo je 50 skulptura koje se inače nalaze po muzejima širom svijeta. Sve su skulpture izrađene u talijanskom kamenu i mramoru; sama izložba, čija postava nosi kozmologijsko-biblijski motto »vatra i voda — voda na kamen« prikazuje umjetnikove umjetničke etape od prvih figurativnih iskaza do karakterističnih plastika koje imaju samo formu, u

čemu kao da slijedi umjetnika čiju je nagradu dobio. Na izuzetan način sje-dinjuje simbolizam umjetnosti svoje domovine, zemlje Izlazećeg Sunca, s modernim trendovima zapadnjačke plastične umjetnosti. Susrećemo se na izložbi sa skulpturama totemskog i totemističkog izraza i sadržaja koje ocrtavaju životni ciklus: »čovjek odnekud dozvan (u ov^u egzistenciju) i čovjek nekamo poslan (u neku egzistenciju)«.

Na svečanosti dodjele nagrade i otvaranja izložbe održali su, u organizaciji predsjednika čitavog programa Vite Clementi, kraći vokalni koncert sa skladbama talijanskih i hrvatskih autora mladi umjetnici iz Splita (učeni-ci Muzičke škole »Josip Hatze« u klasi prof. Branke Ristić) sopran *Marija Bubić* i tenor *Špiro Boban*, uz glasovirsku pratnju Olge Račić; kroz program je vodio potpisani ovoga priloga, a bili su prisutni mnogi uglednici talijan-skog kulturnog, političkog i crkvenog života, osobito pokrajine Marche; tako ugledni likovni kritičar i predsjednik žirija Floriano De Santi, brat i udovica pok. umjetnika Fazzinija gđa Anita Buy Fazzini i drugi. U repre-zentativnom katalogu koji je izišao u prigodi postave i dodjele nagrade, što je obaveza organizatora, napisao je urednik kataloga Luigi Lambertini: »Ari-stokratskičnost i esencijalna vitalnost skulptura Yoshina Ogata priziva izravno u pamet realnost različitih svjetova i s njima civilizacija, dalekih u vreme-nu i prostoru, one niponske (japanske), orijentalne u najširem značenju, i one druge, zapadnjačkih (europskih) korijena. Te dvije niti su tu, prisutne u svojoj očitosti, ali pomiješane i među sobom kao srasle.« Sličnim riječima na otvaranju izložbe Ogatinu umjetnost opisao je kritičar Carlo Meloni.

I tako, jedna ideja o dodjeli nagrade »Pericle Fazzini« i priređivanju anto-logijske izložbe nagrađenog s obvezom da u Centru za dokumentaciju osta-nu prvi put izložene skulpture i da se pribave skulpture drugonagrađenih, učinilo je da gradić Grottammare, inače vrlo ponosan na svoga najvećeg sina velikog renesansnog papu Siksta V. čiju su preci pred Turcima pre-bjegli iz Hrvatske, pribavi više od 150 skulptura suvremenih autora (Bodini, Peschi, Canuti, Sangregorio, Ligi...) i da postane jedan od važnijih centara talijanske suvremene umjetnosti.

SLUGA BOŽJI OTAC LINO MAUPAS

Vjekoslav Matijević

U krug hrvatskih blaženika pripada i naš, na žalost, ne dovoljno poznati spličanin otac Lino Maupas. Djed mu je rođen u Parizu, a u Dalmaciju je došao s Napoleonovom vojskom i bio je upravitelj vojnih bolnica Ilirskih pokrajina. Oženio se sa Spličankom i imao je dva sina. Starijeg Petra-Dujma koji je po-stao nadbiskup i metropolita zadarski te mlađeg Ivana koji je studirao u Padovi. Ivan se oženi s dramskom umjetnicom Rozom Mariani iz Avenzzana, te se nakon dužih putovanja po Italiji naseli u Splitu. U toj obitelji, među šestero sinova i četiri kćeri po rođenju posljednji bio je Lino. Rođen je 30. kolovoza 1866. u Splitu u Velom Varošu (kuća Pavazza II. kat, Sinov-čića ulica); kršten je u župskoj crkvi Sv. Križa; na krštenju je dobio ime ALPINOLO-HILDEBRAND-HUMBERT. Do 1876. pohađa pučku školu u Spli-tu, kad se obitelj seli u Zadar. U obiteljskom krugu proveo je vedro i veselo djetinjstvo; već u mladim danima zapaža se njegova sklonost svećeničkom zvanju te je postao svećenik-franjevac. Njegov stric, zadarski nadbiskup, msgr. Petar-Dujam Maupas uputio ga je na školovanje u zadarsko nadbiskup-sko sjemenište, tada pod upravom oo. Isusovca. Prvu sv. pričest primio je 21. svibnja 1879. god., a potvrdu 14. srpnja 1881. god. od svojega strica nadbi-